

Propunere de politică publică inițiată de Ministerul Educației

Reconceptualizarea învățământului pedagogic

Octombrie 2012

Context

În Republica Moldova formarea inițială a cadrelor didactice este realizată în instituțiile de **învățământ mediu de specialitate – colegii** (educatori pentru instituțiile preșcolare și învățători pentru învățământul primar) și **instituțiile de învățământ superior – universități** (toate categoriile de cadre didactice).

Studiile în **colegii** finalizează cu susținerea examenelor de absolvire și (sau) cu susținerea unei lucrări (unui proiect) de diplomă și cu eliberarea diplomei de studii medii de specialitate, prin care titularul ei obține calificarea de specialist cu studii medii de specialitate în profilul și specialitatea respectivă. Absolvenții cu diplomă de colegiu sunt încadrați în câmpul muncii ca educatori în instituțiile preșcolare sau ca învățători în clasele primare. De asemenea, ei își pot continua studiile în învățământul universitar.

În prezent, colegiile care pregătesc educatori pentru învățământul preșcolar și învățători pentru învățământul primar sunt:

- Colegiul Pedagogic „Gh. Asachi” Lipcani,
- Colegiul Pedagogic „Alexandru cel Bun” Călărași,
- Colegiul Pedagogic „Alexei Mateevici” Chișinău,
- Colegiul Pedagogic „Vasile Lupu” Orhei,
- Colegiul Pedagogic „Mihai Eminescu” Soroca,
- Colegiul Pedagogic „Ion Creangă” Bălți,
- Colegiul Pedagogic „Mihail Ciachir” Comrat,
- Colegiul Industrial - Pedagogic Cahul .

La studii în colegii sunt admiși absolvenții de gimnaziu, de școală medie de cultură generală, de liceu și de școală profesională.

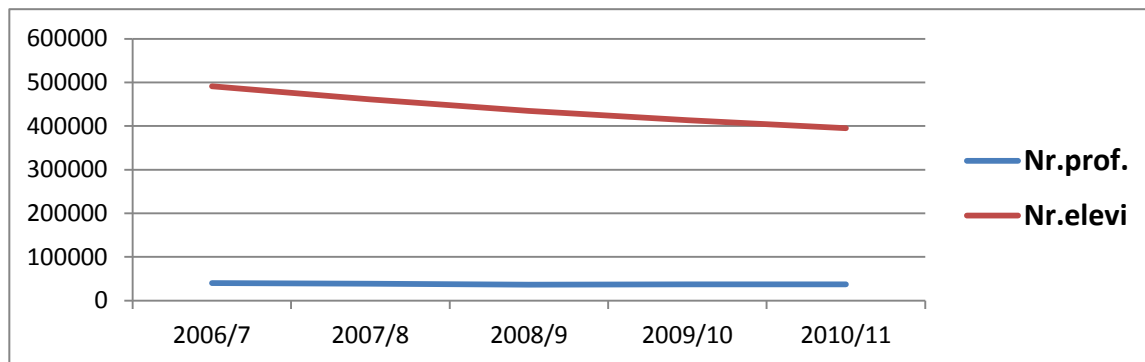
Formarea inițială a cadrelor didactice pentru toate instituțiile de învățământ secundar general se realizează în cadrul **instituțiilor de învățământ superior** – universități, academii, institute. Conform Procesului de la Bologna, la care RM este parte, studiile în învățământul superior la domeniul 14 „Științe ale educației” durează 3 ani. Studiile se încheie cu susținerea examenului de licență. Ulterior, absolvenții își pot continua studiile la masterat. Diploma de licență permite angajarea în câmpul muncii în calitate de învățători și profesori în învățământul primar și secundar general, precum și în învățământul secundar profesional, mediu de specialitate și universitar. Universitățile principale în care are loc formarea inițială a cadrelor didactice sunt:

- Universitatea de Stat din Moldova,
- Universitatea Pedagogică de Stat “Ion Creangă”,
- Universitatea de Stat din Tiraspol,
- Universitatea de Stat “Alecu Russo” din Bălți,
- Universitatea de Stat de Educație Fizică și Sport,

- Universitatea de Stat "Bogdan Petriceicu Hașdeu" din Cahul,
- Universitatea de Stat din Comrat,
- Universitatea de Stat din Taraclia.

Evoluția numărului de cadre didactice în învățământul primar și secundar general este într-o ușoară descreștere, pe când numărul de elevi este într-o descreștere semnificativă .

Dinamica numărului de cadre didactice și de elevi in instituțiile de învățământ primar și secundar general

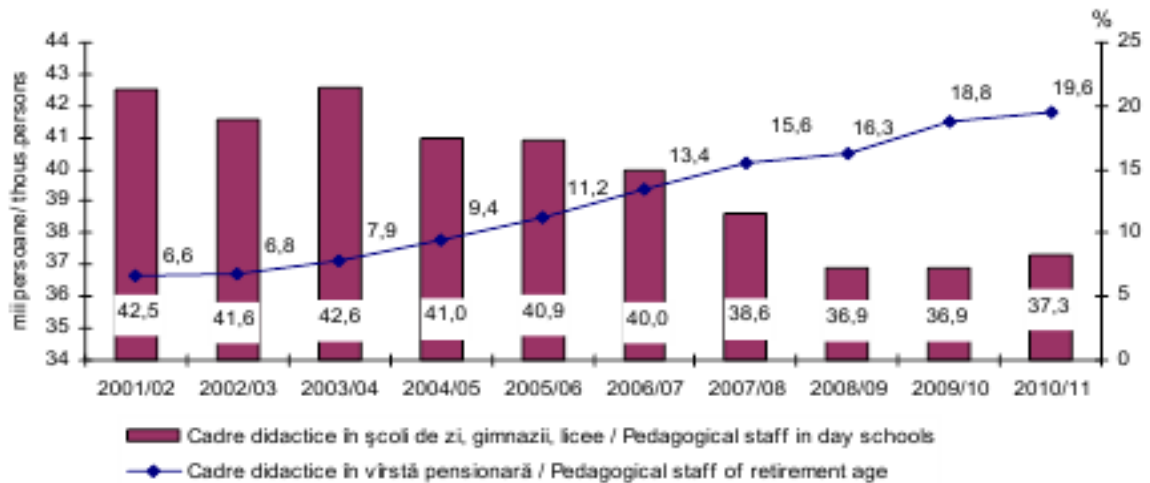

Sursa: Educația în RM, publicație statistică 2010-2011

Dacă în anul de studii 2006/7 numărul de cadre didactice constituia circa 40 mii, iar numărul de elevi circa 500 mii, atunci, pe parcursul următorilor ani, atât numărul de cadre didactice, cât și numărul de elevi a scăzut, doar că numărul de elevi a scăzut mult mai substanțial decât numărul de cadre didactice, astfel încât în anul de studii 2010/2011 numărul de profesori s-a redus cu circa 3000, iar numărul de elevi s-a redus cu circa 100 mii. Raportul elev-cadru didactic în 2006/7 era de 12,3, iar în 2010/11 de 10,5. Cu alte cuvinte, numărul profesorilor este în creștere pe unitate de elev.

Analiză pe vârste a contingentului de cadre didactice scoate în evidență faptul că, peste 60% din corpul didactic al instituțiilor de învățământ primar și secundar general o reprezintă persoanele care au lucrat mai mult de 18 ani în acest sistem. Ponderea cadrelor didactice aflate la vârsta de pensionare este, însă, în continuă creștere și de la cota de 6,6% în 2001/2, a ajuns la 20% în 2010/2011. Cu alte cuvinte, actualmente fiecare al cincilea cadru didactic din sistemul de învățământ primar și secundar general este pensionar.

PONDEREA CADRELOR DIDACTICE ÎN VÂRSTĂ DE PENSIONARE DIN NUMĂRUL TOTAL DE CADRE DIDACTICE
SHARE OF PEDAGOGICAL STAFF OF RETIREMENT AGE IN THE TOTAL NUMBER OF PEDAGOGICAL STAFF

Sursa: Educația în RM, publicație statistică 2010-2011

Datele statistice privind numărul de cadre didactice din învățământul primar și secundar general, conform nivelului de pregătire profesională inițială în 2010/2011, arată în felul următor:

- studii superioare - 85,2%
- studii superioare incomplete - 2,3%
- studii medii de specialitate - 12,2%
- studii medii generale - 0,3%

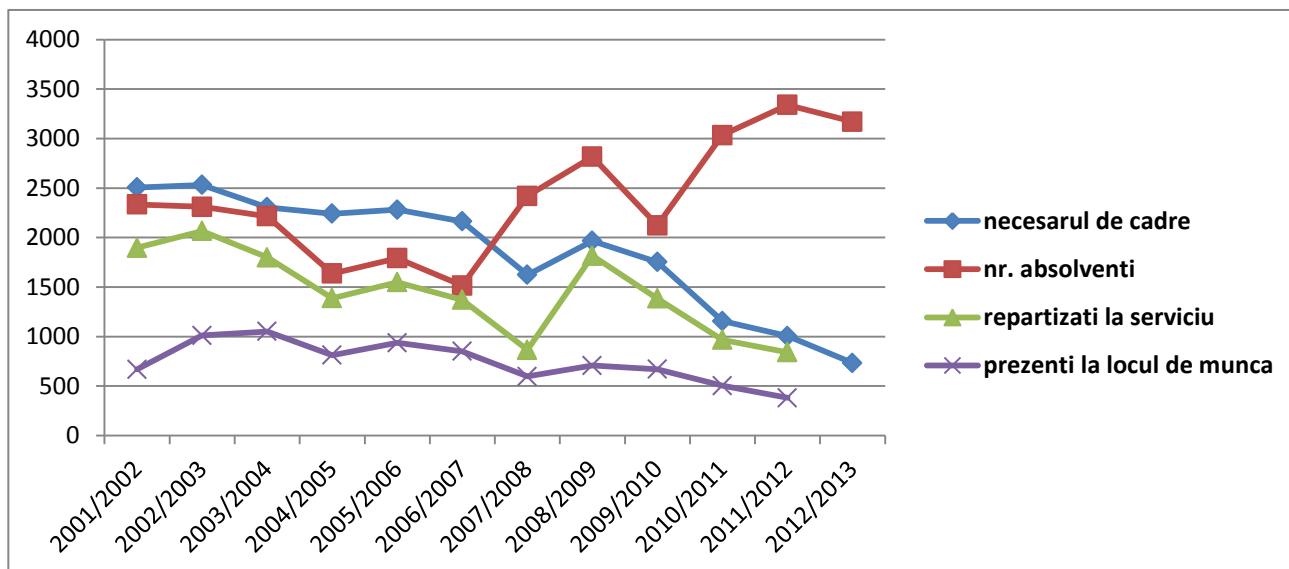
Problema

Asigurarea sistemului educațional cu cadre didactice se face prin estimarea anuală a necesarului de pedagogi și întocmirea planului de înmatriculare. Reglementarea procesului de formare profesională și racordarea la necesitățile pieței forței de muncă se face în baza prevederilor Legii Învățământului nr. 547-XIII din 21 iulie 1995, prin care Guvernul reglementează procesul de înmatriculare la studii la toate tipurile de învățământ și forma de finanțare și Legii nr. 142-XVI din 07.07. 2005 privind aprobarea Nomenclatorului domeniilor de formare profesională și a specialităților pentru pregătirea cadrelor în instituțiile de învățământ superior, ciclul I. Responsabilitatea de estimare a necesităților de pedagogi revine Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei și Ministerului Economiei. Estimarea se face în baza informației colectate de Ministerul Educației, care identifică necesarul de pedagogi prin adresări anuale către Direcțiile Generale Învățământ, Tineret și Sport și instituțiile aflate în subordine. Acestea completează un chestionar în care indică: numărul de pedagogi necesar la diferite specialități, nivelul de studii, localitatea rurală sau urbană care are nevoie de pedagogi, limba de instruire și capacitatea de asigurare a pedagogului cu spațiu locativ. În baza datelor venite de la nivel local, precum și a solicitărilor din partea universităților se fac calculele la nivel național, sunt discutate cu actori relevanți, după care se elaborează planul de înmatriculare.

Analiza datelor statistice privind necesarul de cadre didactice (cererea pe piața muncii a cadrelor pedagogice), numărul de absolvenți ai specialităților cu profil pedagogic (oferta de pedagogi pentru piața

muncii), numărul celor repartizați la serviciu și celor angajați în calitate de pedagogi scoate în evidență mai multe discrepanțe.

Evoluția indicatorilor ce caracterizează oferta și cererea de cadre didactice (2001-2013)

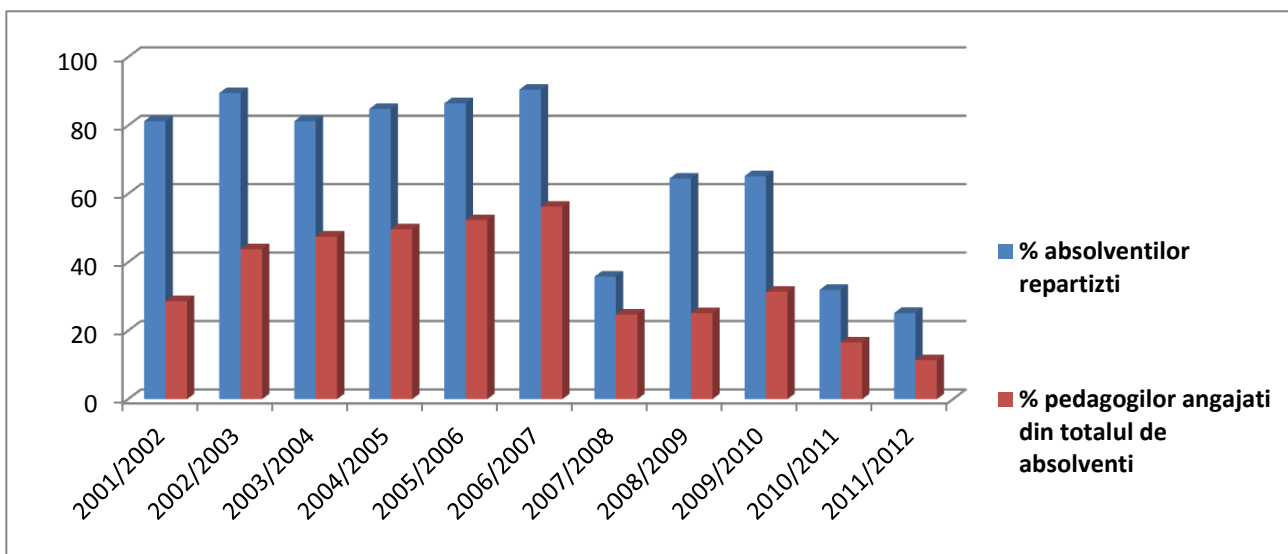

Sursa: Ministerul Educației, 2012

Până în anul 2007, numărul absolvenților specialităților cu profil pedagogic era sub nivelul necesităților, iar nici jumătate din ei nu se angajau în calitate de pedagogi. Începând cu anul 2008, numărul absolvenților specialităților cu profil pedagogic depășește necesitățile sistemului de învățământ. Mai mult ca atât, necesitățile scad, însă numărul de pedagogi nou pregătiți este în creștere. În condițiile în care numărul de copii ce ating vârsta de școlarizare este în scădere, în sistemul educațional se implementează măsuri de optimizare a numărului de instituții și clase, tendința de creștere a numărului de absolvenți ai specialităților pedagogice se menține. În altă ordine de idei, necesitățile de cadre didactice sunt estimate neadecvat pentru că se mențin mulți pensionari în sistem și o parte din profesori cumulează ore.

Cadrele nou formate nicidecum nu pot fi absorbite de piața muncii. Doar în 2006/2007 cota absorbției absolvenților în sistemul pedagogic a atins cel mai înalt nivel de 56,2 %. Ulterior această cotă a scăzut dramatic, iar în 2011/2012 a ajuns la 11,41%. Cu alte cuvinte, practic doar fiecare al 11-lea absolvent devine cadru didactic în sistemul de învățământ. Supra-producerea de cadre pedagogice se înregistrează începând cu anul 2007/2008. Această tendință este în creștere, atingând în anul 2011/2012 cota maximă, depășind cu mai mult de 3 ori necesarul de cadre didactice.

Cotele absolvenților facultăților pedagogice repartizați la serviciu și celor angajați în calitate de cadre didactice

Sursa: Ministerul Educației, 2012

Concluzia din cele expuse mai sus este că la *nivel național există o discrepanță dintre cererea și oferta de cadre didactice*. Pe de altă parte, în ciuda faptului că se produc mai multe cadre decât este nevoie, totuși se atestă deficit de cadre la anumite discipline. Conform datelor Ministerului Educației, în anul de studii 2011-2012 **se înregistrează deficit de personal la disciplinele fizică, informatică, matematică, cadre didactice pentru învățământul preșcolar**. În acest context, este evident că procesul de estimare a necesarului de cadre didactice pe de o parte, dar și faptul că instituțiile de învățământ secundar general nu oferta date despre necesarul real de cadre și procesul de elaborare a planului de înmatriculare, pe de altă parte, nu sunt coordonate suficient de bine ca să răspundă necesităților actuale din învățământul general.

Există mai multe aspecte care fac sistemul de formare a cadrelor didactice în RM diferit de sistemul european. O particularitate a sistemului de învățământ pedagogic în Republica Moldova este aceea că pedagogii se formează la două nivele de învățământ: învățământul mediu de specialitate și învățământul superior. Conform tendințelor europene și prevederilor UNESCO se recomandă ca, *cadrele didactice să fie formate doar în învățământul superior*. Recomandările referitoare la statutul cadrelor didactice (Organizația Mondială a Muncii/UNESCO, 1996-1997) la Cap. V Pregătirea profesională. Instituțiile implicate în pregătirea cadrelor didactice, alin. Programele de pregătire a cadrelor didactice, art. 21(1) stipulează că „toți profesorii trebuie să fie pregătiți la disciplinele generale, speciale și pedagogice, în cadrul universităților sau instituțiilor de nivel comparabil celui universitar sau instituțiilor specializate pentru pregătirea cadrelor didactice.”

Anumiți pași pentru ajustarea sistemului de învățământ din RM la standardele Uniunii Europene au fost deja întreprinși în Legea Învățământului nr. 547 din 21 iulie, 1995, art. 66 (5), unde au fost stipulate următoarele: „până în anul 2005, colegiile pedagogice (școlile normale), transformându-se treptat în licee teoretice

generale sau cu profil pedagogic, în colegii sau facultăți ale învățământului universitar, vor asigura, concomitent cu universitățile, pregătirea de invitatatori pentru învățământului primar și de educatori pentru învățământul preșcolar”. Această prevedere nu a fost implementată până în prezent. În cadrul colegiilor, în anul de studii 2009-2010 au fost formați 497 pedagogi, în 2010-2011 – 764 pedagogi, în 2011-2012 – 745 pedagogi, 2012-2013 – 793 pedagogi. Este cel puțin neclar, de ce în condițiile în care legea prevede transformarea colegiilor pedagogice în alte tipuri de instituții, numărul celor înmatriculați și respectiv celor formați în sistem este în creștere. Și acest lucru se întâmplă în paralel cu faptul că în Planul de Acțiuni al Guvernului, în sectorul educației în ultimii ani este prevăzută reorganizarea a câte 3 colegii pedagogice.

Ajustarea Cadrului Național al Calificărilor în domeniul 14 „Științe ale educației” la standardele europene și respectiv planurile cadru, curricula și materialele de suport ar readuce învățământul pedagogic la un nivel modern și actual cerințelor internaționale.

În concluzie, putem spune că, sistemul de formare inițială a cadrelor didactice în domeniul 14 „Științe ale educației” nu este suficient de bine racordat la practicile europene și sunt necesare măsuri pentru a ajusta sistemul de învățământ al țării noastre la standardele general acceptate.

Așadar, problema învățământului pedagogic în Republica Moldova constă în faptul că sistemul de formare profesională a cadrelor didactice pentru învățământul general nu corespunde necesităților naționale și practicilor internaționale. (Anexa1: Arborele problemei)

Cauzele problemei

Una din cauzele de bază a problemei sistemului de formare profesională a cadrelor didactice pentru învățământul general este modul de stabilire a numărului de locuri propuse pentru admitere, stipulate în *planul de înmatriculare*. Stabilirea numărului de candidați la admitere ar trebui să se facă în baza prognozei necesarului de cadre, dezagregat pe specialități pedagogice și nu în baza solicitărilor. Imperfecțiunea *mecanismului de estimare și prognozare a necesităților de cadre pedagogice* și stabilirea comenzii de stat determină gravitatea problemei. Cu toate deficiențele actuale de estimare și prognozare a necesarului de cadre didactice, este totuși paradoxal faptul că la înregistrarea tendinței de scădere a necesarului de cadre didactice, numărul celor înmatriculați la specialitățile pedagogice este în continuă creștere.

O altă cauză de bază ține de mecanismul actual de finanțare al instituțiilor de învățământ superior. *Mecanismul de finanțare actual* prevede finanțarea instituțională și nu finanțarea per student. Bugetul alocat de stat pentru instituțiile de învățământ superior publice se estimează în baza necesităților de remunerare a resurselor umane, achitarea serviciilor comunale, plata burselor. Prin urmare, finanțarea reiese din necesitățile de menținere a instituției și nu din necesitatea realizării comenzii de stat la fiecare din specialități.

Instituțiile de formare profesională a cadrelor didactice sunt multe la număr (8 colegii și 8 universități) și toate beneficiază de finanțare de la bugetul de stat. Acestea sunt interesate să aibă un număr cât mai mare de studenți. Cu câți mai mulți studenți are instituția, cu atât bugetul ei este mai mare, plus și veniturile de la studenții care achită contractul de studii. În acest sens, universitățile și colegiile se fac eforturi să

Înmatriculeze cât mai mulți candidați. Așadar este evident că colegiile și universitățile sunt puse în situația de a solicita Guvernului în procesul de formare a planului de înmatriculare locuri pentru admitere și ulterior de alocare a mijloacelor financiare.

Deoarece numărul instituțiilor de învățământ pedagogic este exagerat de mare și toate sunt interesate să înmatriculeze cât mai mulți studenți, instituțiile respective acceptă *candidați cu performanțe academice joase*. Nu există o medie academică minimă sub limita căreia nu s-ar accepta înmatricularea la specialitățile pedagogice. Așadar, atestăm faptul că viitorii pedagogi sunt absolvenți cu medii academice joase, de doar 5,5-6 puncte.

Studenții sunt atrași în învățământul pedagogic și pentru faptul că, chiar dacă și nu nimeresc la locurile finanțate de la buget, costurile contractului de studii sunt foarte mici (3500-4000 lei). Estimările generale arată că costul mediu pe care îl suportă statul pentru instruirea unui student este de aproximativ 15000 lei anual. Așadar, *taxa de studii este de circa 4 ori mai mică* decât costul pe care îl plătește statul pentru student. Această diferență este acoperită din bugetul de stat și din sursele extrabugetare pe care le acumulează instituția de învățământ superior. Astfel, aceasta se datorează modului de finanțare a instituțiilor de învățământ superior, care se bazează pe necesitățile curente ale instituțiilor de învățământ și pe finanțarea per student. Prin urmare, constatăm că există o subvenționare constantă din partea statului a învățământului pedagogic pentru studenții care își fac studiile la contract. Aici trebuie să accentuăm, că în raport procentual, în anul de studii 2010-2011, în învățământul superior, 63 la sută din studenți-pedagogi și-au fac studiile în baza bugetului de stat și doar 37% în bază de contract, iar în învățământul mediu de specialitate, 65 la sută în baza bugetului de stat și doar 35% în bază de contract. În anul de studii 2011-2012 procentul celor finanțați de la buget a fost în creștere, 64 la sută pentru studenți-pedagogi cu studii de la bugetul de stat (36% în bază de contract) în învățământul superior și 69 la sută (31% în bază de contract) în învățământul mediu de specialitate.

Necesarul de cadre didactice (cererea), 2011-2012(sursa ME)	Pedagogi formați (oferta)	Cu finanțare de la buget	Cu finanțare în bază de contract
1005	2605 studenți în universități	1649 (64%)	956 (36%)
	745 studenți în colegii pedagogice	484 (65%)	261 (35%)
	Total: 3395	2133	1217

Nu doar depășim înmatricularea versus necesarul de cadre, dar și finanțăm de la bugetul de stat de 2 ori mai mulți studenți decât necesarul estimat.

Faptul că se formează mai mulți pedagogi decât este necesar este o parte a problemei, dar pe de altă parte, se atestă și problema rezistenței instituțiilor de învățământ general la noile intrări. Acest fapt este determinat de ceea ce *fiecare al cincilea cadru didactic din sistem este pensionar*. Motivul pentru care tot mai mulți pensionarii rămân în sistem este legat atât de mărimea pensiei, cât și de *salariul modest* al cadrului didactic.

Actualmente media numărului de copii pe clasă în țară este de 17-18 copii, cu toate că normativele stipulate în cadrul legislativ specifică 25 (rural) – 30 (urban) copii pentru clasele gimnaziale și 30 (rural) - 35 (urban)

pentru clasele liceale. Odată cu eficientizarea numărului de clase, dar și a rețelei instituțiilor de învățământ secundar general, având în vedere și perspectiva demografică, necesarul de cadre didactice va fi în descreștere. Acest fapt trebuie să fie luat în considerație la estimarea și prognozarea necesarului de cadre și elaborarea planului de înmatriculare.

Sistemul de formare profesională a cadrelor didactice din RM diferă de practica europeană la mai multe capitole. În lipsa unui sistem de acreditare și evaluare externă a calității, este dificil de stabilit obiectiv calitatea studiilor și de comparat instituțiile de învățământ superior între ele. Rezultatele evaluării trebuie să servească ca bază pentru formarea comenzii de stat, dar și indicator pentru alegerea instituției de învățământ de către viitorii studenți. Astfel, ar exista o motivare puternică pentru sporirea permanentă a calității, fapt care ar duce la consolidarea performanțelor unor instituții și reducerea sau închiderea celor care nu fac față cerințelor. În același timp, sistemul de acreditare și evaluare a calității ar contribui la ajustarea acestuia la cerințele și prevederile procesului de la Bologna, fapt care ar facilita recunoașterea diplomelor din învățământul superior din Republica Moldova în spațiul european.

În același context, se înscrie și dezvoltarea *Cadrului Național al Calificărilor* pe specialitățile domeniului 14 „Științe ale educației”, care trebuie racordat la Cadrul European al Calificărilor. O bună parte din acest lucru a fost deja realizat în cadrul proiectelor de asistență tehnică TEMPUS, însă în baza celor elaborate deja, trebuie revizuite *planurile de studii și Curriculumul universitar* pentru toate specialitățile de formare a cadrelor didactice. Astfel, vom reuși să fim în pas cu tendințele moderne în învățământ și vom spori calitatea predării-învățării, și respectiv, calitatea cadrului didactic nou format.

Reiterăm aici ideea că, tendința europeană și prevederile UNESCO, recomandă formarea *cadrelor didactice doar în învățământul superior*. Experiența țărilor CSI, care au o situație similară ca a Republicii Moldova, indică faptul că fiecare rezolvă această problemă în felul său. De exemplu, Georgia și Lituania păstrează colegiile pedagogice, care există în paralel cu universitățile pedagogice, Estonia și Letonia are colegii pedagogice universitare, care sunt instituții de învățământ superior de scurtă durată. România, fiind deja parte a UE, a înființat Departamente de Pregătire a cadrelor didactice pentru învățământul preșcolar și primar în cadrul universităților.

Experiența universitară europeană și cea internațională folosește foarte eficient instrumentul de urmărire a traseului profesional al absolvenților. Este evident că absolvenții ai domeniului 14 „Științe ale educației”, chiar dacă nu devin cadre didactice, se încadrează în câmpul muncii în alte domenii. Dar, deoarece în sistemul de învățământ *nu există un mecanism de urmărire a traseului profesional al absolvenților*, este greu sau chiar imposibil de presupus care sunt domeniile cele mai preferate în care se angajează pedagogii nou formați. Este de asemenea, greu de estimat, care este șansa ca în anii următori după absolvire aceștia să se angajeze în calitate de pedagog și în ce măsură se pot justifica cheltuielile enorme ale statului în procesul de formare inițială a cadrelor didactice. În altă ordine de idei, urmărirea traseului profesional al absolvenților ar putea sugera mai exact necesarul de cadre atât în învățământ, cât și în alte domenii ale economiei. Însă, cel mai important ar fi că, odată cu urmărirea traseului profesional al absolvenților, s-ar putea aprecia obiectiv care universitate oferă studii de calitate și absolvenții cărora sunt solicitați pe piața muncii, atât în țară, cât și în afara țării.

Efectele problemei

Efectele problemei sunt evidente. În primul rând, calitatea formării profesionale a cadrelor didactice nu corespunde necesităților actuale și respectiv diminuează calitatea procesului educațional în învățământul preșcolar, primar și secundar general.

Dezechilibrul dintre cererea și oferta de cadre didactice, creează un surplus de pedagogi pe piața muncii. Numărul acestora crește în fiecare an. Totodată la disciplinele fizica, chimie, informatică, se atestă deficit de cadre didactice pentru învățământul secundar general, precum și lipsa de educatori în învățământul preșcolar. Este evident că o bună parte din pedagogii formați abandonează profesia fie în favoarea altor profesii, fie migrează în căutarea unui salariu mai bun. O parte din ei evident completează rândurile șomerilor. Pe de altă parte, datele statistice demonstrează că persoanele cu studii superioare sunt mai puțin susceptibile de a fi șomeri, deși în ultimii ani chiar și această categorie a populației se confruntă tot mai mult cu această problemă. Trebuie să menționăm că efectul dezechilibrului dintre cererea și oferta pedagogilor, este însoțit de cheltuieli nejustificate din partea statului pentru formarea profesională a acestora.

Faptul că se admit studenți cu medii academice joase și că studiile pedagogice nu sunt supuse acreditării și evaluării externe, fac ca nivelul lor de performanță să fie unul jos. Lipsa sistemului de acreditare și evaluare se răsfrânge negativ asupra calității formării profesionale a cadrelor didactice.

Ignorarea situației privind necesarul real de cadre pedagogice pentru țară și neracordarea la standardele europene de formare a specialiștilor va duce la perpetuarea și agravarea problemelor în învățământul pedagogic. O reformă care ține atât de aspecte structurale, cât și de aspecte calitative este impetuos necesară.

Obiectivele politici

Obiectiv general: Asigurarea învățământului general cu cadre didactice care corespund necesităților naționale și practicilor internaționale.

Obiectiv specific 1. *Stabilirea echilibrului dintre cererea și oferta de cadre didactice conform necesităților sistemului educațional prin crearea sistemului de estimare și prognozare a acestora, în conformitate cu situația demografică și rețeaua de instituții școlare, astfel încât, până în 2017, nivelul de angajare al absolvenților învățământului pedagogic să atingă cel puțin 50% în primul an după absolvire.*

Obiectiv specific 2. *Sporirea calității sistemului de formare inițială a cadrelor didactice prin dezvoltarea profesională a acestora pe arii curriculare (specialități duble) și prin studii integrate, astfel încât, până în 2017, să fie satisfăcută cererea de cadre didactice la disciplinele solicitate (fizică, chimie, informatică).*

Obiectiv specific 3. *Sporirea calității sistemului de formare inițială a cadrelor didactice prin racordarea la standardele europene, astfel încât, până în 2017, Cadru Național al Calificărilor să fie actualizat, planurile de studii și curriculumul ajustate pentru specialitățile pedagogice conform acestuia.*

Opțiuni de soluționare

Opțiunea 1: Status quo

Descrierea opțiunii: Opțiunea prevede neintervenția statului în schimbarea situației curente în învățământul pedagogic. Cu toate că opțiunea status quo presupune o menținere constantă a situației curente, având în vedere că în sectorul educației sunt deja demarate anumite reforme, acest status quo, oricum va fi însoțit de schimbări pe următoarele dimensiuni: crearea și consolidarea capacităților Agenția de Asigurare a Calității în Învățământul Superior și introducerea finanțării per student în cadrul învățământului superior.

Impactul fiscal: Învățământul superior, din care face parte și învățământul pedagogic prestat de universități, are un buget de 891,4 mln. MDL (2010 - 2011), pentru formarea profesională a 103,4 mii studenți. Din suma respectivă 53,8% revine bugetului de stat și 46,2% - mijloacelor speciale. Tendința de creștere a ponderii resurselor bugetare a crescut din 2004 de la 30%, la 53,8 % în 2010. Cu toate acestea nu a fost susținut promovarea autonomiei universitare din punct de vedere financiar, în schimb a asigurat accesibilitatea studiilor. Prin urmare, povara financiară a statului este una semnificativă. În acest context, statul își asumă obligațiunea, în primul rând, de a oferi resurse financiare pentru salarizarea angajaților, acoperirea costurilor curente și altor costuri vital necesare pentru susținerea sistemului de învățământ superior, astfel oferind posibilități tuturor păturilor sociale să acceseze studii superioare, inclusiv pedagogice.

Revenind la formarea inițială a cadrelor didactice în învățământul superior, în anul de studii 2011-2012 au absolvit 2605 pedagogi, pentru care statul a achitat 31,55 mln. MDL (calculul este făcut doar pentru studenții absolvenți). Cheltuielile pentru învățământul pedagogic din cadrul colegiilor, în anul de studii 2011-2012 în care au fost formați 745 pedagogi au constituit 9,69 mln. MDL, doar pentru promoția absolvenților, dar colegiile pedagogice în anul 2011 au valorificat total 52,98 mln. MDL. Menționăm, că în cazul colegiilor, statul finanțează nu numai studiile ce țin de formarea profesională inițială, dar și cele ce țin de pregătirea în cadrul învățământului liceal. Așadar, pentru ultimul an de formare a pedagogilor absolvenți, la ambele nivele de învățământ, în anul 2011-2012 statul a alocat 41,24 mln. MDL.

Impactul administrativ: În prezent, în RM, nu există o instituție abilitată cu competențe de control și asigurare a calității la nivel de învățământ superior și mediu de specialitate.

Un efort administrativ, care trebuie realizat, este dezvoltarea sistemului de estimare și prognozare la nivel central a necesarului de cadre didactice în țară.

Sistemul de formare inițială a cadrelor didactice necesită un efort administrativ substanțial pentru realizarea Cadrelor Naționale al Calificărilor și racordarea la acesta a planurilor de studii, curricula, precum și îmbunătățirea procesului de formare cadrelor didactice la ciclul II, studii superioare de masterat și instituționalizarea ciclului III, studii superioare de doctorat în sistemul de învățământ superior.

O altă carență de ordin administrativ este lipsa sistemului de urmărire a traseului profesional al absolvenților, organizat fie la nivel de universități, fie la nivel central.

Impactul social: În sistemul de învățământ superior actual 72,2% din studenți își fac studiile în bază de contract. Suma contractului variază de la 3000 la 24 000 lei pe an. Pentru studenții care fac studii pedagogice, suma contractului este cea mică și variază între 3000-4000 lei pe an.

Cu toate că se formează un număr mare de cadre didactice, constatăm un deficit de pedagogi la disciplinele de fizică, matematică, informatică. Pe de altă parte, în localitățile rurale pedagogii trebuie să cumuleze ore la mai multe discipline pentru ași asigura sarcina didactică. Acest fapt este determinat de numărul redus de copii în școală, lucru care se va redresa prin procesul de eficientizare a rețelei școlare. Situația respectivă duce la reducerea calității procesului educațional pentru copiii din școlile cu probleme de acest gen, iar privind în perspectivă, putem constata că șansele unei cariere profesionale reușite pentru acești copii sunt reduse.

Impactul economic: Investiția statului în formarea profesională a cadrelor didactice este una foarte mare, însă nejustificată din punct de vedere economic și social. Analiza structurii șomajului după nivele de instruire indică ponderea șomerilor cu studii superioare care în 2008 a fost de 24%, comparativ cu cei cu studii medii de specialitate – 13,6% și celor cu studii secundar profesionale 28%. Este îngrijorătoare tendința de creștere a ponderii șomerilor cu studii superioare de la 12,7% în 2001, 15,7% în 2006, până la 24% în 2008¹.

În același timp, după anul 2006/2007, în care s-a înregistrat cea mai înaltă cotă de angajare a absolvenților pedagogi în câmpul muncii (56,24%), acest indicator este în descreștere continuă, atingând în anul 2011/2012 valoarea de doar 11,41%.

Avantaje: Studiile pedagogice sunt accesibile populației cu venituri reduse.

Riscuri: Menținerea situației actuale în învățământul pedagogic va determina și în continuare reducerea calității procesului educațional și perpetuarea aceluiași probleme.

Opțiunea 2: Reorganizarea colegiilor pedagogice în licee cu profil pedagogic și formarea cadrelor pedagogice în universități pe arii curriculare/prin studii integrate

Descrierea opțiunii: Având în vedere tendința generală din spațiul european, precum și recomandările din documentele europene, prin care cadrele didactice se formează doar în cadrul sistemului de învățământ superior, prin această opțiune se propune renunțarea la formarea cadrelor didactice în instituțiile de învățământ mediu de specialitate, iar formarea acestora în cadrul universităților să se facă pe arii curriculare, la specialități duble și prin studii integrate.

Renunțarea la formarea pedagogilor în cadrul colegiilor se va face prin neadmiterea noilor intrări. Iar elevii, care actualmente învață la colegiile pedagogice vor finaliza studiile în formula actuală pe parcursul următorilor 4 ani.

Avantajul opțiunii de reorganizare a colegiilor pedagogice în licee cu profil pedagogic constă în păstrarea personalului și infrastructurii instituției practic neschimbate. Se va schimba doar statutul juridic și curriculumul. Cu toate acestea, reorganizarea colegiilor pedagogice în licee cu profil pedagogic are un șir de dezavantaje:

¹ *Educație vocațională la răscruce: o analiză a deciziilor de politici în sistemul învățământului mediu de specialitate, Sergiu Lipceanu, IDIS Viitorul, 2010*

- Liceul este conform ISCED-ului cu o treaptă mai inferior colegiului;
- Liceul, conform legislației curente se află în gestiunea administrației publice locale, acest fapt presupune că administrația publică locală trebuie să aibă disponibilitatea de a o face în condițiile eficientizării rețelei de instituții de învățământ secundar general. Dacă se decide că colegiile pedagogice se reorganizează în licee de ordin republican, atunci acestea nu se transferă în gestiunea administrației publice locale, ci rămân în administrarea Ministerului Educației. În acest caz, însă, opțiunea nu aduce avantaje considerabile de ordin financiar;

În ceea ce privește învățământul pedagogic universitar, actualmente se formează cadre didactice la 34 de specialități duble. În același timp în cadrul învățământului primar și secundar general planul-cadru este organizat pe 6 arii curriculare, astfel fiecare arie curriculară cuprinzând de la 1-2 până la 5 discipline școlare. Formarea specialiștilor pe arii curriculare vor putea satisface necesitățile școlilor la mai multe discipline, iar pe de altă parte, ei înșiși vor fi mai solicitați pe piața forței de muncă, având o arie mai largă de competențe profesionale. Astfel, formarea pedagogilor pe arii curriculare va implica schimbări majore în procesul de formare profesională inițială în cadrul universităților. De exemplu, studentul la facultatea de matematică, nu va mai studia metode profunde de cercetare și analiză științifică în domeniu, ci va studia materialul prevăzut de curricula școlară și nu doar în matematică, dar și în informatică, pentru că aceasta face parte din aceeași arie curriculară. Evident că studenții pedagogi vor beneficia de cursuri de formare psihopedagogică din primul an de studii și vor avea posibilitatea de a avea stagii de practică în mediul școlar, astfel acumulând dexteritatea de cadru didactic de la începutul formării sale profesionale. Diploma pe care o va obține îi va oferi specialitatea de cadru didactic într-o anumită arie curriculară școlară, la o anumită treaptă de învățământ.

Elemente comune pentru toate opțiunile:

- Crearea și consolidarea capacităților Agenției de Asigurare a Calității în Învățământul Superior și Cercetare;
- Introducerea finanțării per student în cadrul sistemului universitar;
- Consolidarea sistemului de estimare și prognozare a necesarului de cadre didactice în și coordonarea cu procesul de elaborare a planului de înmatriculare;
- Crearea sistemului de urmărire a traseului profesional al absolvenților în general și în particular a absolvenților facultăților pedagogice ;
- Actualizarea Cadrului Național al Calificărilor, ajustarea planurilor cadru și curriculumului pentru specialitățile pedagogice;
- Eficientizarea rețelei instituțiilor de învățământ superior din punct de vedere instituțional și pe specialități.

Impactul fiscal: Actualmente colegiile pedagogice au un buget alocat de la stat de 52,98 mln. MDL. Pentru anul 2011 costul mediu al unui student din învățământul mediu de specialitate este de 13 007 MDL pe an, iar costul mediu al unui student din liceul de ordin republican este de circa 10729 MDL pe an. Se estimează că transformarea colegiilor pedagogice în licee cu profil pedagogic de ordin republican va aduce o economie bugetului de stat de 9,8 mln.

În afară de aceasta, crearea Agenției de Asigurare a Calității în Învățământul Superior și Cercetare va solicita anual 1 mln. MDL de la bugetul de stat.

Impactul administrativ: Procesul de reorganizare a colegiilor pedagogice necesită anumite eforturi administrative, legate de schimbarea statutului instituției.

În ceea ce privește formarea cadrelor didactice în învățământul superior pe arii curriculare, va fi nevoie de eforturi administrative legate de perfectarea cadrului normativ și reconceptualizarea procesului de predare-învățare.

Crearea și consolidarea capacităților Agenției de Asigurare a Calității în Învățământul Superior și Cercetare, crearea sistemului de urmărire a traseului profesional al absolvenților în general și în particular a facultăților pedagogice, actualizarea Cadrului Național al Calificărilor, ajustarea planurilor de studii și curriculumului pentru specialitățile pedagogice va necesita efort administrativ de ordin legislativ și organizațional. În mare parte pentru realizarea acestor sarcini se mizează pe asistența tehnică și suportul financiar al donatorilor.

Impactul social: Formarea cadrelor didactice în cadrul colegiilor pentru învățământul preșcolar și primar are o istorie și performanțe frumoase în contextul Republicii Moldova. Studiile pedagogice colegiale sunt considerate de înaltă calitate, mai ales pentru abilitățile de comunicare și interacțiune a tinerilor specialiști cu copiii din clasele primare și instituțiile preșcolare și a metodicii de lucru, care se utilizează în raport cu copiii. Aceasta este o tradiție bună de formare a cadrelor didactice pentru nivelul de învățământ preșcolar și primar, care ar putea fi continuată în învățământ superior. Din acest punct de vedere, opțiunea de reorganizare a colegiilor pedagogice în licee cu profil pedagogic nu aduce avantaje legate de valorificarea și extinderea potențialului de formare a cadrelor pedagogice.

Impactul economic: Odată cu reorganizarea colegiilor pedagogice în licee cu profil pedagogic, s-ar reduce și numărul de cadre didactice formate, în felul acesta diminuând oferta de pedagogi pe piața muncii și reducând numărul potențialilor șomeri cu studii pedagogice.

Avantaje: Avantajul acestei opțiuni constă în racordarea la standardele europene prin ceea ce nu se vor mai forma cadre pedagogice în învățământul mediu de specialitate.

Riscuri: Dificultatea procesului de reorganizare a instituțiilor de învățământ/al unor specialități este binecunoscută.

Opțiunea 3: Integrarea învățământului pedagogic mediu de specialitate în învățământul superior și formarea cadrelor pedagogice în universități pe arii curriculare /prin studii integrate

Descrierea opțiunii: Această opțiune presupune integrarea învățământului pedagogic mediu de specialitate în învățământul superior. Personalul din cadrul colegiilor pedagogice, care se califică în cadrul structurii universitare, continuă activitatea deja în cadrul instituției de învățământ superior, iar în ceea ce privește reconceptualizarea învățământului pedagogic universitar, aceasta opțiune prevede exact aceleași schimbări ca și în opțiunea 2. Infrastructura colegiilor pedagogice rămâne în continuare a fi folosită pentru scopuri educaționale.

Este important de menționat că o parte din colegiile pedagogice nu se vor putea integra în învățământul universitar. În mare măsură acest fapt va depinde de așezarea geografică, condițiile fizice din cadrul

colegiilor pedagogice, precum și nivelul de pregătire a personalului didactic. Pentru aceste colegii pedagogice opțiunea dată prevede reorganizarea lor în licee cu profil pedagogic.

Opțiunea integrării învățământului pedagogic mediu de specialitate în învățământul universitar este atractivă, în primul rând, pentru faptul că consună cu tendința generală de formare a cadrelor didactice în sistemul de învățământ superior, în al doilea rând, pentru că, în așa condiții am putea păstra tradiția pozitivă deja existentă și am completa cu elemente de îmbunătățire învățământul superior. În cazul acestei opțiuni, însă, putem anticipa o rezistență din partea colegiilor pedagogice. Pe de altă parte, având în vedere că universitățile începând cu anul 2013, vor trece la sistemul de autonomie financiară, cel puțin la început, până se învață noile reguli și se acumulează prima experiență, se poate presupune că va exista reticența față de această propunere.

Elemente comune pentru toate opțiunile (a se vedea opțiunea precedentă)

Impactul fiscal: Integrarea colegiilor pedagogice în cadrul universităților ar duce la un impact fiscal al opțiunii minim. Economii s-ar face pe contul reducerii aparatului administrativ al colegiilor, care ar deveni parte din sistemul universitar, dar și pe contul reducerii numărului de potențiali studenți. Impactul fiscal este calculat din presupunerea că doar o jumătate din cei care actualmente își fac studiile la colegii pedagogice vor aplica la studii universitare în domeniul științelor educației. Așadar, având în vedere numărul total mai mic de studenți, precum și costul mediu per student (în 2012 costul mediu al unui student - 12 112 MDL pe an) în cadrul universităților care este mai mic decât în colegii (13 007 MLD pe an), face ca opțiunea dată să prevadă o economie anuală la buget de 5,2 mln. MDL, doar pentru o promoție. Având în vedere că în paralel învață trei promoții, se poate spune că anual se va face o economie de 15,6 mln. MDL.

La fel, ca și în opțiunea precedentă, Agenția de Asigurare a Calității în Învățământul Superior și Cercetare, va solicita anual un buget de 1 mln. MDL.

Impactul administrativ: Procesul de integrare a colegiilor pedagogice în cadrul universităților necesită anumite eforturi administrative, legate de ajustarea cadrului legislativ.

Ca și în opțiunea precedentă, crearea și consolidarea capacităților Agenției de Asigurare a Calității în Învățământul Superior și Cercetare, crearea sistemului de urmărire a traseului profesional al absolvenților în general și în particular a facultăților pedagogice, actualizarea Cadrului Național al Calificărilor, ajustarea planurilor de studii și a curriculumului pentru specialitățile pedagogice va necesita efort administrativ de ordin legislativ și de ordin organizațional.

Impactul social: Integrarea colegiilor pedagogice în cadrul universităților ar produce un impact pozitiv asupra calității cadrelor didactice formate, iar reorganizarea unor colegii pedagogice în licee cu profil pedagogic ar susține idea orientării profesionale.

Impactul economic: Această opțiune ar reduce tensiunea pe piața muncii pe contul reducerii numărului de studenți la specialitățile pedagogice.

Avantaje: Avantajul acestei opțiuni constă în racordarea sistemului național la sistemul european de formare a cadrelor didactice și trecerea colegiilor pedagogice prin transformări mai puțin radicale cu menținerea tradițiilor pozitive în acest domeniu.

Riscuri: Unul din acestea este legat de reticenta colegiilor pedagogice la integrarea învățământului pedagogic mediu de specialitate în învățământul superior.

Opțiunea recomandată:

Discuțiile organizate în cadrul Grupului de Lucru au generat concluzia că cea mai optimă soluție pentru redresarea situației în învățământul pedagogic, agreată de majoritate, este Opțiunea 3: Integrarea învățământului pedagogic mediu de specialitate în învățământul superior și formarea cadrelor pedagogice în universități pe arii curriculare/prin studii integrate. Această opțiune prevede pentru unele colegii pedagogice, în funcție de așezarea geografică, infrastructură și pregătirea corpului didactic, reorganizarea acestora în licee cu profil pedagogic.